

Quarta, ut significaretur pastoribus rationalium ovium, puta hominum et fiduciam, primum eadem mysteria a Deo revelari, ut ipsi deinde eadem suas oves, id est plebem sibi commissam doceant.

Quintam addit auctor *De Mirabilib. Sacrae Scripturae*, qui extat tom. III S. Augustini, lib. III, cap. II, quia Christus erat agnus pro salute mundi offerendus. Congruè ergo ipse primo pastoribus agnorum appareat.

Tropologicè: Christus se revelat et communicat fidei suis actionibus et cogitationibus quasi pastoribus invigilat, ac consolatur eos qui suam non habent consolationem. Ita S. Bernardus, serm. 3 *De Nativit.*: « Non consolatur, inquit, Christi infantia garrulos; non consolatur Christi lacrymæ cachinnantes; non consolatur panni ejus ambulantes in stolis; non consolatur præsepe et stabulum amantes primas cathedras in synagogis; sed æquanimiter forte universam hanc consolationem expectantibus in silentio Dominum, lugentibus, pannis pauperibus cedere videbuntur. Cæterum audiant, quod et ipsi quoque angeli non alios consolantur. »

Et CLARITAS DEI (lux, splendor mirus, non tam humanus quæ divinus) CIRCUMFUSIS ILLOS. — Arabicus, *gloriosa Dominus orta est super illos*. Ubi que enim in Scriptura Deus gloriam suam manifestavit per celestem lucem et fulgorem. « Claritatem Domini, ait Euthymius, intellige divinum lumen. » Titus: « Divina claritate celestique gloria circumfusi sunt. » Itaque fulgor hic non fuit sidereus, sed augustior, qui esset index majestatis Domini, cujus angelus erat legatus.

Porro S. Ambrosius, serm. 10, Nativitatis Christi die solem putat novo quodam fulsisse splendore, et ad ortum festinasse: « Oriente, inquit, Salvatore non solum humani generis salus, sed etiam solis ipsius claritas innovatur, sicut ait Apostolus ad Ephes. 1: *Ut per ipsum restauraret omnia, sive quæ in caelis, sive quæ in terra sunt*. Si enim sol obscuratur cum Christus patitur, necesse est illum splendidus solito lucere cum nascitur. » Et post nonnulla: « Ex eo denique factum puto, et nox decreveret, dum sol festinus ob Dominicæ nati- vitatis obsequium ante lucem mundo merentur, quam nos cursum sui temporis consummare. Quin potius ipsam noctem fuisse non dico, nec aliquid obscuritatis habuisse, in quo pastores vigilant, et exultant angeli, astra deseruiunt. Si sol ad Jesu Nave orationem defixus stetit in die, cur non ad Christi natiuitatem festinus promoveret in noctem? »

Tropologicè: S. Gregorius, hom. 8: « Quid, inquit, est, quod vigilantibus pastoribus angelus appareat, eosque Dei claritas circumfulget? nisi quod illi præ cæteris videre sublimia merentur, qui fidelibus gregibus præesse solliciti sciunt; dumque ipsi pie super gregem vigilant, divina super eos gratia largius coruscet. » Idem, lib. VII,

epist. 32: « Lux gregis, flamma est pastoris. Deo enim pastorem, deest Dominicum sacerdotem moribus et vite clarescere, quatenus in eo tanquam in speculo vite plebs commissa, et elixere quod sequatur, et videre possit quod corrigat. »

ET TIMERUNT TIMORE MAGNO. — Sacro hore et reverentia perfusi sunt, tum propter visionis et splendoris novitatem, ait Euthymius, tum ob angeli celestis majestatem, quæ homines ita percillit, ut pene exanimetur; unde olim opinio erat, moriturum eum qui vidisset angelum, juxta illud Manu, patris Samsonis: « Morte morieretur, quia vidimus Deum, » *Ju. l. c.* XIII, 22. Hinc discite signum angeli boni esse, primo terrere, deinde consolari; unde subdit: « Nolite timere, » etc.

40. ET DIXIT ILLIS ANGELES: NOLITE TIME- RE: ECCE ENIM EVANGELIZO VOBIS GAUDIUM (nuntium, quod pariet gaudium) MAGNUM QUOD ERIT OMNI POPULO, — sed in primis vobis, quos primos ad Messiam jam natum visendum adorandumque voco. Evangelium ergo primo ante omnes nuntiatum est pastoribus, idque per angelos. Causam dat S. Bernardus, serm. 3 *De Nativit.*, dicens: « Vigilantibus enim pastoribus, et custodientibus vigiliis noctis evangelizator gaudium novæ lucis, et eis natus dicitur esse Salvator: pauperibus atque laborantibus, non vobis divitibus, qui vestram habetis consolationem et vœ divinum. »

11. QUIA NATUS EST VOBIS HODIE (hanc nocte) SALVATOR, QUI EST CHRISTUS (Messias) tot sæculis expectatus) DOMINUS, IN CIVITATE DAVID: — in Bethlehem, ex semine et stirpe David. Singula verba habent pondus, et novam gaudii materiam suggerunt, ut patet ea ruminanti et penitius expendenti, ut ea minutim et fuscè expendit Toletus. Nomen Christi sacerdotium notat et regnum, ait Eusebius in *Catena*; nam enim sacerdotes quam reges ungebantur, ideoque Christi, id est uncti, et unctione consecrati, dicebantur. De nomine Christi vide dicta *Matth.* 1, 1; et *Daniel.* IX, 24, in fine.

12. ET HOC VOBIS SIGNUM (quo hunc puerum ab aliis recens natis discernatis et dignoscatis): INVENTIS INFANTEM PANNIS INVOLUTUM, ET POSITUM IN PRÆSEPIO. — Cæteri enim infantes tunc nati erant in domo et lecto, Christus vero solus in stabulo et præsepio. Hinc patet præsepe hoc fuisse commune et notum omnibus; nisi dicas angelum digito ostendisse, aut interna inspiratione, ut vult Toletus, pastoribus indicasse speluncam in qua erat hoc præsepe. Hoc signum dat angelus, ne pastores putent Messiam suum quasi regem Judæorum, requirendum in regia Herodis similive palatio, uti Judæi putant: hic enim primus Christi adventus fuit humilitatis, sicut secundus ad judicium erit majestatis. Signum ergo Væbi incarnati et abbreviati est fasciarum et præsepii humilitatis; hanc enim effecit nascendo, vivendo et moriendo in summa abjectione, docere nos voluit Christus. Nam. ut ait S. Bernardus, serm. 4

De Nativit.: « Quid magis indignum, quid detestandum amplius, quod gravius puniendum, quam ut videns Deum cœli parvulum factum, ultra opponat homo magnificare se super terram? intolerabili impudentia est, ut ubi sese exanimavit majestas, vermibus infletur et intumescat. »

13. ET SERTO FACTA EST CUM ANGELO MULTITUDO MILITUM CELESTIUM, LAUDantium DEUM ET DICENTIUM. — Quia, ut dixi vers. 7, omnes angeli Christum in terra nascentem comitati et venerati sunt: hi autem sunt acies et militia, hoc est exercitus celestis, quia potentissime pro Deo contra demones et iippios pugnant; unde vocatur Deus *sabaoth*, id est exercituum, scilicet celestium et angelicorum. Sic Jacob, qui fuit tyrys Christi, fugiens Esau fratrem suum, vidit copiam angelorum sibi auxiliantium, unde dixit: « Castra Dei sunt hæc, » ideoque locum vocavit *Mahanaim*, id est castra in duobus, ob duas acies sive turmas angelorum sibi in tutelam venientium, *Gen.* XXXII. Rursum, si ob creationem mundi laudarunt Deum astra matutina, et jubilarunt omnes filii Dei, id est omnes angeli, ut ait Job, cap. XXXVIII, quanto magis idem fecerunt ob incarnationem et natiuitatem Verbi!

14. GLORIA IN ALTISSIMIS DEO, ET IN TERRA PAX HOMINIBUS BONE VOLUNTATIS. — Sic et Syrus, Arabicus, *Aegyptius, Ethiopicus, Persicus*, excepto quæ « bona voluntatis, » de quo mox. Tæ « in altissimis, » vel. ut passim alii legunt, « in excelsis, » refertur præsertim tum ad Deum, *q. d.* Gloria est Deo qui habitat in caelis altissimis, ibique gloriam suam angelis et Beatis ostendit; tum potius ad gloriam, *q. d.* In caelis altissimis angeli dant gloriam Deo, sicut in terra homines fruuntur pace per Christum jam natum. Rursum hæc verba accipi possunt tum assertive, subaudiendo est, tum optative, subaudiendo sit. Assertive, *q. d.* Gloria jam in cœlo est Deo, et in terra est pax, quia omnes colles in cœlo glorificant Dei misericordiam, sapientiam, fidelitatem, quod Christum a se patribus promissum jam mundo fideliter exhibuerit: hinc in terra est pax, quia Christus natus est, ut ipse quasi rex pacificus, homines qui nascuntur filii iræ, Deo reconciliet. Ita Toletus et Maldonatus. Optative, *q. d.* Gloria sit in altissimis Deo, id est laudetur et glorificetur Deus in cœlo, omnes celites benedicant et glorificent Deum, quod dignatus sit Christum mittere in terram, ut in ea incarnatus hominibus pacem, id est reconciliationem, gratiam, salutem omniaque bona afferat. Laudent ergo Deum cœlum et terra, jubilent illi cœlites omnes et terrigenæ, quia natus est Christus, qui est gloria Dei, gaudium angelorum, pax hominum. Ita Jansenius, Barradius et alii. Sunt enim hæc voces angelorum laudantium, partim congratulantium Deo et hominibus, partim optantium gloriam hæc et pacem in natiuitate Christi inchoatam, in ejus vita et morte perfici.

Græca hunc hymnum faciunt trimembrem: Sic enim habent: *Gloria in excelsis Deo, et in terra pax, in hominibus bona voluntas*. Sic et Syrus, et Arabicus, qui, pro *bona voluntas*, vertit, *hilarietas*. Sic quoque legunt Patres Græci passim, scilicet S. Athanasius, Basilus, Nyssenus, Epiphanius, Eusebius, Theophylactus, Euthymius, ut videtur est in *Catena Græcorum* (1).

Verum melius Latini omnes, et ex Græcis Origenes, S. Chrysostomus et Cyrillus, pro *excelsis*, id est *bona voluntas*, legunt *excelsis*, id est *bona voluntatis*, ac consequenter hymnum hunc faciunt bimembrem. Sicut enim gloria datur Deo, quasi personæ quæ glorificatur; sic et pax datur hominibus bonæ voluntatis, quasi personis, quibus pax Christi competit et congruit; atque sic melius coheret nexus totius sententiæ: nam pax in terra alia intelligi nequit, quam hominum bonæ voluntatis. Apposite S. Bernardus, serm. 3 *De Circumcis.*: « Que, ait, major Deo gloria, quam tanta dignatio et tanta benignitas? Idem, epist. 126 ad *Episc. Aquil.*: « Displicet, ait, mortalibus angelica illa partitio, qua gloria Deo, pax hominibus nuntiatur, et dum gloriam usurpant, turbant pacem. Solus gloriam meretur, qui facit mirabilia solus; sicut dicit Apostolus: Soli Deo honor et gloria. » Et paulo post: « Quomodo ergo modo stabit pax hominum coram Deo, vel cum Deo, si Deo non potest apud homines esse tanta sua gloria? O stulti filii Adam, qui contentem pacem, et gloriam appetentes, et pacem perdit et gloriam. »

ET IN TERRA PAX — hominum cum Deo, cui nos Christus reconciliavit, imo carnem nostram sibi hypostatice univit; ac consequenter « pax, » id est tranquillitas mentis et conscientia; ac tertio, « pax » et concordia cum aliis hominibus. Porro, « pax » Hebræis omne bonum, omnem prosperitatem et felicitatem significat. Hinc aliquid: « Pax, » inquit, est Christus jam natus; « ipse enim est pax nostra, qui fecit utraque unum, » *Ephes.* II, 14; nam « Deo placuit per eum reconciliare omnia in ipsum, pacificans per sanguinem crucis ejus, sive que in terris, sive que in caelis sunt, » *Coloss.* I, 19.

Audi S. Augustinum, *or. t. Contra Judæos, Paganos et Arianos*, cap. x: « ni utero, inquit, virginali spiritalis nuptiæ celebratæ sunt, Deus conjunctus est carni, et caro adhesit Deo, hinc procedens ut sponsus de thalamo. ad cujus nuptias commota universa exultare visa est creatura. Namque angelorum chorus ex his nuptiis pacem

(1) Inter varias græcorum verborum interpretationes, sensum obrium optimumque affert hæc: *Αἰξίς ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐν τῇ γῆι εἰρήνη, ἐν ἀγαπίστοις εὐδοκία*, id est: gloria in altissimis Deo, et in terram pax, in hominibus propensa (Dei) voluntas. — In terram quasi adveniat, seu adventu e caelo pax; in hominibus idem valet ac *in homines; propensa (Dei) voluntas*, vid. simillimam locutionem *Proverb.* XIV, 9.

designat hominibus bonæ voluntatis, quia qui erat Dei Filius, factus est hominibus filius. »

BONÆ VOLUNTATIS. — Tripliciter id exponi potest. *Primo*, referendo illud ad « hominibus, » ut eos determinet, *q. d.* Pax sit hominibus, at non omnibus, sed his qui sunt bonæ voluntatis. Ita S. Ambrosius; hoc est, qui suscipiunt Christum, ait Beda.

Secundo, S. Leo, serm. *De Nativit.*: « Pax, ait, sit hominibus, que scilicet faciat eos esse bonæ voluntatis, ut nimirum suam voluntatem Dei legi et voluntati per omnia subjiciant et conforment. »

Verum quia Græce est *εὐδοκία*, que vox respondet Hebr. *רצון* *ration*, ac in sacra Scriptura fere non hominibus, sed Deo ipse tribuitur, et significat Dei gratiam, benevolentiam, beneplacitum, amorem et dilectionem erga homines; hinc melius Nyssenus, Theophylactus, Euthymius hunc dant sensum, *q. d.* Pax sit hominibus, hominibus, inquam, quos Deus hac gratia et bona voluntate, id est benevolentia et amore suo gratis sine hominum merito dignatur et prosequitur, ut scilicet det eis salvatorem talem et reconciliatorem, qui pacem inter se et homines, ac inter eorum et terram, puta inter cœles et terrigenas, constituit. Sic *Psalm.* v, dicitur: « Sento bonæ voluntatis (Græce *εὐδοκίας*) tue coronasti nos, » id est sento quod est bona voluntas, id est benevolentia tua, velut corona cinxisti *mes*. Sic *Matth.* xvii, dicitur: « Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacuit; » Græce, *εὐδοκίας*. Et *Psalm.* cxlix: « Beneplacitum est Domino in populo suo. » Sic homines bonæ voluntatis alibi vocantur « filii dilectionis, » id est filii voliti et dilecti a Deo. Vide dicta *Ephes.* 1, 9.

Porro Jansenius, « bonæ voluntatis » refert ad « pax, » *q. d.* Pax sit hominibus, pax, inquam, proveniens non ex eorum meritis, sed ex bona voluntate, id est benevolentia et gratia Dei: sed hoc intricatius et obscurius est. Aliter quoque S. Ambrosius: « Bonæ voluntatis, inquit, ut intelligas pacem Christi non debili esse, sed meriti. »

Moraliter discite hic, quam Deus humilitate delectetur et humiles exaltet. Christus ecce nocte nascens abscondit se in præsepio, at Deus eum glorificat per angelos. Audi S. Augustinum, lib. II *De Symbolo*, cap. v: « Sic voluit nasci excelsus humilis, ut in ipsa humilitate ostenderet majestatem. » Et serm. 243 *De Temp.*: « In summo, ait, honore summa sit humilitas: honoris laus, est humilitatis virtus. » Et S. Ambrosius: « Ex utero, inquit, Christus funditur, sed coruscet e celo; terreno in diversorio jacet, sed cœlesti lumine fulget; nupta peperit, sed virgo concepit; nupta concepit, sed virgo generavit. Quod si etas carnis ignara operis fuit, profecto Deus erat, qui divinitatis operibus exercebat carnis matrem. » Et S. Bernardus, serm. 1 *De Circumcis.*: « Christus ab ipso natalitatis exordio divinis humana sociat, ima summis. Nascitur ex muliere, sed cum fecunditatis

fructus sic accedat, ut non decidat flos virginitatis. Pannis involvitur, sed panni ipsi angelicis laudibus honorantur; absconditur in præsepio, sed proditur radiantem stella de celo: sic et circumcisio veritatem susceptæ probat humanitatis, et nomen quod est super oïam; nomen, gloriam indicat majestatis. »

Hac ergo de causa Christus ubique ita humilitatem cum majestate in seipso combinavit et contemperavit, ut doceret majestatis decus esse humilitatem, uti est gemma in anulo aureo, ac vicissim humilitatis præmium esse solum majestatis.

48. ET FACTUM EST, UT DISCESSERUNT AB EIS ANGELI IN CŒLUM, PASTORES LOQUEBANTUR AD INVICEM: TRANSEAMUS USQUE BETHLEHEM, ET VIDEAMUS HOC VERBUM, QUOD FACTUM EST, QUOD DOMINUS OSTENDIT NOBIS.

HOC VERBUM, — id est hanc rem tam novam et miram, puta Verbum incarnatum, et Messiam natum. Unde Beda, symbolice de Verbo divino hoc exponens, ait: « Verbum quod semper erat videamus, quomodo pro nobis factum est: quod enim videre non poteramus, dum erat Verbum, videamus factum, quia caro est. »

Sic et S. Ambrosius ac Haymo. Est metonymia familiaris S. Scripturæ, qua verbum ponitur pro re significata per verbum, ut cap. i: « Non erit impossibile apud Deum omne verbum, » id est est omnis res; II *Reg.* 1, 4: « Quod est verbum (id est res) quod factum est? »

QUOD DOMINUS (Beda addit, *fecit et*) OSTENDIT NOBIS. — Græce *εὐδοκίας*, id est notum fecit, revelavit, indicavit, imo signum quo Messiam natum invenimus, suggestit « nobis, » præ Scribis et cæteris omnibus: quare nisi eum nobis natum, et nobis primis revelatum, ab eo per angelum invitati et vocati visamus et adoremus, erimus Deo, angelis et Christo ingrati, ac nobis ipsis inimici; utpote qui tantam Christi gratiam et salutem neglexerimus. Certum est angelum exterius loquentem pastoribus multo magis interior illuminasse mentem eorum, ut cognoscerent Christum esse Deum ac redemptorem mundi; ideoque eos excitasse ut eundem adirent, colerent, amarent, adorarent. Hac enim causa pastores reipsa præsepe adherunt, ac in eo Christum summa humilitate et reverentia adorant. Quare non est dubium eos hic fuisse justificatos; aut si jam justi erant, magnum justitiam et sanctitatis incrementum accepisse. Ita S. Cyprianus (vel quisquis est auctor), *De Nativit. Christi*: « Pastores illi, inquit, amplius mente quam oculis carnalibus illuminati, ad conspiciendum Emmanuel festinant, et edocti intus invisibili magisterio Spiritus Sancti, quem parvulum vident, confitentur immensum, et piæ ei devotionis affectum presentant. »

46. ET VENERUNT FESTINANTES; ET INVENERUNT MARIAM, ET JOSEPH, ET INFANTEM POSITUM IN PRÆ-

SEPIO. — « Festinantes, » ex desiderio et ardore videndi Christum natum. Unde S. Ambrosius: « Vides, ait, festinare pastores; nemo enim cum desidia Christum requirit. » Et Beda: « Festinant, ait, pastores; neque enim cum desidia Christi est querenda presentia, et ideo forte nonnulli querentes invenire non merentur, quia desidiosa Christum querunt. »

17. VIDENTES AUTEM COGNOVERUNT DE VERBO (scilicet verbum esse illud, id est veram esse rem, vere scilicet natum esse Christum) QUOD DICTUM ERAT ILLIS DE PUERO HOC — ab angelo.

COGNOVERUNT. — Græce *εὐδοκίας*, id est pernoverunt, clare certaque cognoverunt. *Secundo*, verti potest cum Pagineo, « notificaverunt; » Theophylactus, « divulgaverunt (1). » Sic et Syrus: unde sequitur:

18. ET OMNES, QUI AUDIERENT, MIRATI SUNT; ET DE HIS QUE DICTA ERANT A PASTORIBUS AD IPSOS. — 15 « et » non est in Græco, Syro et Arabico, sicque plurimum fluit sensus; Romani tamen legunt *et*, *q. d.* Mirati sunt natum esse Messiam, et cætera que de eo dicta erant a pastoribus ad ipsos; scilicet mirati sunt angelum apparuisse, angelos cœlestis « Gloria in excelsis, » Christum jacere in præsepio, etc. Ita Glossa, Franciscus Lucas et alii; licet *γυμνασιον* « et » exponat *id est* hinc patet pastores multis narrasse ea que de Christo nato ab angelo audierant et viderant: quare multos præsepe adisse Christumque vidisse; sed eos solos in Christum credidisse, quorum Deus corda efficaciter tangebatur, cæteros offensos paupertate Christi eum sprevisse. Causam dat S. Ambrosius: « Non villis, ait, persona pastorum, certe quo villor ad prudentiam, eo pretiosior ad fidem. Non gymnasia choris referta sapientium, sed plebem Dominus requisivit simplicem, quæ phalerare audita et fucare nesciret. Simpliciter enim queritur, non ambitio desideratur. »

19. MARIA AUTEM CONSERVABAT OMNIA VERBA HEC, CONFERENS IN CORDE SVO. — Scilicet confert et comparans, non oracula Prophetarum de Christo, ut vult Beda, sed dicta et visa pastorum de angelis concinentibus « Gloria in excelsis Deo, » etc., cum his que ipsa in se experta erat, puta cum annuntiatione Gabriels, oraculo Elisabethæ et Zachariæ, cæterisque que ipsa de Christo nato viderat et in se senserat; idque *primo*, ut videns utrumque miram concordiam, omnia scilicet inter se optime consentire, magis firmaretur in fide, scilicet unigenitum Filium Dei esse esse natum. Ita S. Ambrosius. *Secundo*, ut jucunda contemplatione harum rerum, inter se adeo consentientium, animum pasceret, et certa

(1) Ita et Patritius, qui ait: « He voces in græco magis ad verba vertende forent videntes autem notum fecerunt de verbo, etc.; scilicet narrarunt pastores Mariæ, Josepho aliisque qui fere illic aderant, ea que de Pueri dicta ipsis fuerant ab angelo. »

spe reliqua expectaret, Deum scilicet hoc opus ad finem perducturum, et per Christum homines redempturum. *Tertio*, ut ea deinde suo tempore Apostolis, ac præsertim Lucæ hæc scriptura panderet, et ex ordine narraret. Vide hic in Virginarum exemplum virginæ taciturnitatis ac modestiæ, item cœlestis prudentiæ, ac firmissimæ fidei et spei, admirantis presentia et futuræ prestolantis. Conferebat enim ea que cerpebat summæ humilitatis, cum his que noverat summæ majestatis, stabulum cum oelo, pannos cum illis Prophetæ verbis, *Psalm.* cxii: « Amictus lumine sicut vestimento; » præsepe cum throno Dei, animalia cum Seraphinis.

20. ET REVERSI SUNT (« ad gregem suum, » ait Euthymius; Deus enim vult fideles, licet a se exaltatos, in sua vocatione, officio et arte permanere) PASTORES, GLORIFICANTES, ET LAUDANTES DEUM, IN OMNIBUS QUE AUDIERANT ET VIDERANT, SICUT DICTUM EST AD ILLOS. — 13 « a dictum » refer ad « audierant, » non ad « viderant; » audita enim sunt dicta, non visa. Hinc patet pastores in fide et Evangelio Christi fuisse constantes, imo gaudio Spiritus Sancti ob visum Christum assidue exultantes et jubilantes.

21. ET POSTQUAM CONSUMMATI SUNT DIES OCTO UT CIRCUMCIDERETUR PUER, VOCATUM EST NOMEN EJUS JESUS, QUOD VOCACUM EST AB ANGELO PRIBUS-QUAM IN UTERO CONCIPERETUR.

CONSUMMATI SUNT DIES OCTO. — Id est cum advenisset dies octavus a natalitate Christi, quo ipse juxta legem circumcidendus erat. Est hebraismus; Hebræorum enim verba sæpe significant actum inchoatum, non perfectum. « Consummati » ergo hic idem est, quod « compli consummati, » ut expletis septem diebus ageretur dies octava, destinata circumcisionsi, etsi illa necdum esset expleta et consummata.

UT CIRCUMCIDERETUR PUER. — Tacite significat eum circumcisum, non expresse, ut innuat eum libere et sponte, non ex obligatione fuisse circumcisum, tum quia ipse erat Deus auctorque legis, qui lege circumcisionsi a se lata non obligabatur; tum quia non communi hominum generatione, qui de peccati traduce propagati in iniquitatibus concipiuntur, ait Beda; sed ex Spiritu Sancto erat conceptus et natus, ideoque carens peccato originali, ob quod abolerum instituta erat circumcisio, imo Sanctus Sanctorem, ut docet S. Augustinus, tract. 30 *in Joannem*; S. Athanasius, S. Gregorius et alii passim. Circumcisio enim erat signum peccati, jusque quasi stigma et cauterium: nullum autem peccatum, nulla libido erat in Christo. Quare Christus in circumcisionsi magis et profundius se humiliavit, quam in natalitate; in hac enim accepit formam hominis, in illa vero formam peccatoris.

Voluit tamen sponte circumcisi septem de causis, quas ex S. Cypriano, Augustino, Beda et

Christi
circumcisus
aevum de
causis.
Prima.

Secunda.

Tertia.

Quarta.

Quinta.

allis recenset S. Thomas, III part., Quæst. XXXVII, art. 1. *Primo*, inquit, ut ostenderet veritatem carnis humanæ contra Manichæum, qui dixit eum habuisse corpus phantasticum; et contra Apollinarium, qui dixit corpus Christi esse divinitati consubstantiale; et contra Valentium, qui dixit Christum de cælo corpus attulisse. *Secundo*, ut approbaret circumcisionem quam olim Deus instituerat. *Tertio*, ut comprobaret se esse de genere Abrahæ, qui circumcisionis mandatum acceperat in signum fidei, quam de ipso habuerat. *Quarto*, ut Judæis excusationem tolleret, ne eum reciperent, si esset incircumcisus. *Quinto*, ut obediendi virtutem nobis sub commendaret exemplo. Unde et octava die circumcisus est sicut in lege erat præceptum. *Sexto*, ut quia in similitudinem carnis peccati advenerat, remedium quo caro peccati conservaret mundari, non respueret. *Septimo*, ut legis onus in se sustinens, alios a legis onere liberaret secundum illud *Galat. iv.*: « Misit Deus Filium suum factum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret. » Huic usque S. Thomas.

Octavam causam addit S. Leo, serm. 2 *De Nativitate*, ut per eam diabolo occurreretur: « Cum, inquit, misericors omnipotensque Salvator ita susceptionis humanæ moderaretur exordia, ut virtutem inseparabilis a suo homine deitatis, per velamen nostræ infirmitatis absconderet, illusa est securi hostis astituta, quæ nativatem pueri in salutem generis humani procreavit, non aliter sibi, quam *creatus* nascitum, putavit obnoxium. »

Nonam dicit S. Augustinus, serm. 9 *De Nativitate*, ut carnali circumcisione sublata spirituale substitueret, quæ consistit in vitiorum et concupiscentiarum mortificatione et resectione: « Christus, ait Augustinus, suscepit circumcisionem, ablatus circumcisionem ipsam; suscepit umbram, daturus lucem; suscepit figuram, impleturus veritatem. » Denique Christus sua circumcisione inchoavit passionem suam per quam factus est orbis redemptor et salvator. Unde in ea impositum est illi nomen Jesus, quia Christus infirmitates nostras sanavit, non per pharmaca, ut faciunt medici, sed eas in se suscipiendo, et pro his Deo satisfaciendo, harque merendo, ut omnes animi corporisque aegritudines, omnes passiones, tentationes, tristitias, afflictiones sanare possit, ac revera sanet vel in hac vita, vel in futura. Laboras ergo timore, scrupulo, ira, aecidia, vana gloria, dolore, paupertate, etc.; Jesum invoca, et eum senties consolatore ac salvatore.

De institutione, ritu, causa, fine et fructu circumcisionis vide ea que dixi *Genes. xvii.*, 9 et seq. Porro, Christus circumcisus fuit in ipsa spe-lama in qua natus est, a quopiam sacerdote vel Levita, majoremque dolorem sensit quam cæteri infantes, quia ipse utebatur ratione, qua cæteri cæteri, et delicatioris et vivacioris erat tactus quam alii.

ET VOCATUR EST NOMEN EJUS JESUS. — De hoc divino et mellifluis nomine vide ea que dixi *Numer. xiii.*, 47, et Barradium ac Vincentium Regium hic, ac S. Bernardum, serm. 13 *in Cant.* Porro, « Jesus » est Salvator in actu perfecto, quia non tantum ipse salvavit homines, sed et Apostolis similibusque vim salvandi alios attribuit. Et hoc innuit nomen « Josue », vel, ut Hebræi dicunt, *Jehosua*, quod idem est cum nomine Jesu, estque conjugationis *hiphil*, quæ actionem, puta salvationem perfectam, significat. Meminerint ergo fideles se esse filios Jesu, ac proinde eum in salute animarum procuranda imitari debere.

QUOD VOCATUR EST AB ANGELO (Gabriele, annuntiante B. Virgini conceptionem Jesu, cap. 1, 31), PRUSQUAM IN UTERO CONCIPERETUR. — Christus enim conceptus fuit in fine annuntiationis, cum B. Virgo respondit: « Ecce ancilla Domini, facti mihi secundum verbum tuum. » Paulo ante ergo revelatum ei fuit ab angelo nomen Jesu puero indendum. Hæc gnome significat Lucas, nomen Jesu jam ante a Deo huic puero fuisse ab æterno decretum et predestinatum, ut significaret eum fore salvatorem mundi. Jesus enim hebraice idem est quod Græce, *σωτηρ*, id est salvator.

Nota hic, ut Deus in Christo humile sublimi, humanum divino, venenum antidoto jungat et copulet, ut in eo humanam naturam divinæ majestatis copulatam ostendat. Nam voluit Christum circumcidi, itaque speciem peccatoris assumere; sed mox ut eam abstergeret, indit ei nomen Jesus, id est Salvator, qui peccatis omnibus medeatur. Sic voluit Christum nasci in stabulo ponice in presepio, quasi pauperem et abjectum; sed mox per stellam tres Reges, et per angelum pastores ad eum adorandum accesserunt. Sic voluit eum pati, crucifigi, mori; sed simul tunc solem et lunam obscuravit, petras scidit, terram concussit, ut omnia elementa indignam Creatoris sui necem ostenderent et lugerent. Quo ergo magis Christus se humiliavit, eo magis Deus Pater eum exaltavit. Idem faciet tibi, o Christiane: quare ne verearis humiliari, certo sciens te per hoc sublimandum. Via enim ad gloriam est humilitatio, juxta illud Christi oraculum, imo promissum: « Omnis qui se humiliat, exaltabitur. »

22. ET POSTQUAM IMPLETI SUNT DIES PURGATIONIS EJUS (Mariæ, non pueri, ut patet ex Græco *ἀνάθη*, et ex *Levit.* cap. xii, 7 et 8. Male ergo legunt nonnulli *ἀνάθη* masculinæ, id est *illius*, scilicet pueri; aut, ut Origenes, Theophylactus et Euthymius, *ἀνάθη*, id est illorum, pueri scilicet et Mariæ matris) SECUNDUM LEGEM MOYSI, TULERUNT ILLUM (puerum Jesum) IN JERUSALEM, UT SISTERENT EUM DOMINO.

Nota tres leges disparatas hic convolvi et conjungi. *Prima* est, *Levit. xii.*, 2 et seq., ut mulier, si peperisset masculum, maneat immunda per quadraginta dies: inde legaliter, id est ritu veterum a lege prescripto, purificetur in templo.

Secunda, ut mater pro purificatione non pro-lis, ut vult S. Augustinus, sed sua duntaxat, ut jam dixi, offerat Deo in holocaustum agnum, ac pullum turturis vel columbæ in victimam pro peccato, si dives sit; si sit pauper, offerat par-turum duntaxat, aut duos pullos columbarum, *Levit. xii.*, 6 et 7.

Tertia lex, ut, si proles sit masculina et primo-genita, sistatur et offeratur Deo tanquam ipsi debita et sancta, id est consecrata ob liberationem primogenitorum Hebræorum factam a Deo, quando eassa sunt primogenita Pharaonis et Ægyptiorum ab angelo tempore Moysi, *Exodi xiii.*, 1, ita tamen, ut proles oblata Deo, a paren-tilibus redimi possit quinque siclis, id est quinque florenis Brabanticis, qui faciunt duos aureos Romanos, quorum quisque continet decem julios, sive regales, *Numer. iii.*, 47. Symbolice hi quinque sicli representabant quinque vulnera Christi, quorum pretio Christus redemit genus humanum.

DIES PURGATIONIS. — Nota: In lege veteri pu-erpera immunda erat, ob immunditiam tum natu-rali, tum legalem et moralem, præsertim quia pariebat fetum, quem imbebat et concipiebat in peccato originali. Naturalem, quia puerperæ patitur fluxum sanguinis et menstruorum, item secundinarum aliarumque sordium, per multos dies. Causa est, quod infans in utero matris involvat; membrana, quæ secundæ a Plinio, vulve *vandine* vocantur, ut docet Aristoteles, lib. 1 *De Gener. anim.*, cap. iv, et Ga-lenus, lib. *De Form. et fatus*. Membrana enim hæc triplicem habet usum: *Primo*, tegit, con-servat et tuetur semen virile in utero matris ne diffuset, sed coaguletur in corpus infantis, quod deinde eadem membrana continet et fovet.

Secundo, membrana hæc plena est venulis ple-nis sanguine, quæ nutrit infantem sibi per umbi-licum coherentem, qui nexus naturaliter sponte sua solvitur in partu, quo primum infans emit-titur; et deinde membrana, quæ fuerat involucrium et tegmen infantis, sive secundæ ipsa per partes eadem via ejicitur.

Tertio, membrana hæc recipit excrementa, quæ puer ex cibo alitur in utero matris, naturaliter emittit. Hæc est naturalis impuritas puerperæ, ex qua sequitur legalis: lex vetus enim ob hæc sordes jubebat eam quasi impu-rum arceri tempore, esseque quasi irregularem per quadraginta dies, donec quadagesimo die per-ritum a lege prescriptum lustraretur et purifica-retur, itaque pura terulum ingrederetur.

Queres, an hæc impuritas fuerit in B. Virgine pariente Christum, ut ab ea juxta legem purifi-cari deberet die quadagesimo. Afirmat S. Hiero-nymus, epist. 22 *ad Eustochium*, ubi loquens de Christo: « Novem mensibus, ait, in utero ut nas-catur expectat, fastidia sustinet, cruentus egre-ditur, » ut cæteri infantes ex fluxu materni san-

guinis cruenti egrediuntur, ideoque abluuntur. Idem assertit Abulensis cap. xii in *Levit.*, Quæst. II et seq.; ac Erasmus hic.

Verum cæteri omnes constanter id negant: partus enim Virginis fuit purissimus, quia uti concepit virgo sine viro ex inoperatione Spiritus Sancti, sic et peperit virgo, clauso scilicet utero, ita ut Christus nasceretur eum non aperuerit, sed penetrarit: quare nullus in hoc partu esse potuit fluxus sanguinis aut secundinarum. Adde: in ea nullus fuit sanguis superfluis, sed tantum in qui necessaria erat ad Christi conceptionem et nutri-tionem. Quare sanguis quo Christus alitus fue-rat in utero, post partum non effluxit, sed ad ubera transiit ibidem in lac conversus, aluit et lactavit Christum jam natum. Unde S. Augusti-nus, lib. *De Quinq. hæresibus*, cap. v: « Stille, ait, unde sordes in virgine matre, ubi non est concubitus cum homine patre? Unde sordes in ea, quæ nec concipiendi libidinem, nec pariendo passa est dolorem? » S. Epiphanius, lib. III *Contra hæreses*, in fine: « Natus est, ait, per genitales meatus citra pudefactionem impollute, absque inquinamentis. » S. Cyprianus, serm. *De Nativitate*: « Maria, ait, genitrix et obstetrix: nullus dolor, nulla nature contumelia. » Addeque Christum prodidisse ex Virgine sicut fructus prodiit ex ar-bore, aut sicut radius ex sole, juxta illud *Isaie*, cap. xxxv: « Germinans germinabit sicut lilius. » Sophronius, in VI Synodo, act. 11, partum Virgi-nis appellat « incorruptibilem, » quia, inquit, « sine fluxu sanguinis, aut simili passione per-fectus est. » Idem docet hie unanimiter Inter-pretet et Scholasticus. Vide Suarez, III part., Quæst. XXXV, disp. xiii, sect. 2.

Unde valde probabiliter colligit Toletus hic, R. Virginem nunquam passam fuisse menstrua. Ratio est, quia menstrua sunt pena peccati et comitis concupiscentiæ. Unde in statu innocentie nulla hæret menstrua; B. Virgo autem immu-nis fuit ab omni peccato et concupiscentia, ergo a menstruis: menstrue enim sunt sanguis feidus et noxius, adeoque venenatus, uti fusa docet Plinius; Virginis autem sanguis erat purissimus.

De secundinis major est difficultas: An scilicet Christus in utero fuerit inclusus suis secundinis, sive membrana, ut includuntur cæteri infantes. Multi id negant, tum quia membrana hæc primi-tus fit ad conservandum semen virile: Christus autem conceptus fuit sine semine ex Spiritu Sancto; tum quia Christus in primo conceptionis sue instanti perfecte fuit formatus, organizatus et animatus, cum cæteri infantes sensim formen-tur, organizentur et alimentur, ideoque mem-brana sua contineri et foveri debeant; tum quia decentius erat, ut ipse uterus Virginis locum membrane suppleret, ipsumque Christum pro-xime tangeret, foveret, et per venas quas habet, sanguine suo aleret; tum denique, quia Christus in utero nulla emisit cibi excrementa, sed tantum

Impuri-tas pu-erperæ du-plex.

id sumpsit, quod corpus aleret et augetet: quare non eguit membrana, qua excrementa hæc exciperet. Favet Synodus habita in Trullo, can. 79, dicens: « Absque ullis secundinis ex Virgine partum esse contentes. » Licet Ioverius legat « absque dolore ex Virgine, » etc. Græce enim est *ἀδύστερον*: quod si a *ἀδύστα*, id est pario, parturio, fertum cum dolore et nisu magno enitor, derives, significat *sine dolore, sine nisu partientis*, qualis est in puerperis et *parperio*: hic enim non fuit in B. Virgine. Verum *ἀδύστερον* derives a *ἀδύστα*, vel *ἀδύστα*, id est purgamenta, que in utero post partum remanent, quales sunt secundine sive secundine, ut ex Dioscoride et Aristotele docet Henricus Stephanus in *Lexico*, tunc *ἀδύστερον* idem est quod *sine purgamentis, sine secundinis*. Et sic hæc vocem accipere Concilium, patet ex his que subdit; causam enim subijcit dicens: « Ut qui sine semine constitutus sit, » *q. d.* Partus cæterum fit ex semine, sed partus Virginis fuit sine semine, ergo et sine secundinis. Secundine enim primitus a natura forantur ad servandum semen, ne diffuatur. Cum ergo B. Virgo non conceperit ex semine, hinc secundinis non eguit. Addit deinde Concilium: « Quare quoniam aliqui post sancte Christi Dei nostri natalitatis diem similes coequere ostendunt, et eam sibi invicem imperitri, honoris scilicet prætextu secundinarum (Græce *ἀδύστερον*, que vox, ut dixi, proprie secundinas que post partum emittuntur, significat) impollute Virginis matris; statim, ut nihil tale deinceps fiat a fidelibus. Neque enim hoc honor est Virginis, etc., ex communibus, et his que in nobis fiunt, inenarrabilem ejus partum definire, metiri et describere. » Alii tamen, qui per *ἀδύστα*, intelligunt non secundinas, sed alias sordes, nisu et dolores partus, censent Christum in utero suam quoque habuisse membranam, sive secundinas, quia hoc naturale est in omnibus infantibus in utero, ut ea contineantur, muniantur et foveantur: sed ita, ut illam statim post partum Virginis, Deus ex utero ejus clauso per penetrationem dimensionum aut alium modum eduxerit et in aliam rem converterit. Ita Suarez loco citato. Quare in Virgine nulla fuit impuritas, ob quam deberet purificari, ideoque lege purificationis non obligabatur, præsertim quia lex ait: « Mulier si suscepto semine. » B. Virgo autem nullum suscepit semen, sed ex Spiritu Sancto concepit, de quo plura dixi *Levit. xii, 2*. Denique partus Virginis fuit sanctissimus, quia peperit Sanctum Sanctorum.

Voluit tamen B. Virgo humilitatis studio, et ut cæteris puerperis se conformaret, ac ne eas scandalizaret, et videretur esse singularis, atque ut virginitatem suam conceptumque ex Spiritu Sancto celaret, purificari, sic et Christus hincdem de causis voluit circumcidi, ut dixi vers. 21. Unde S. Bernardus, serm. *De Purific.*: « Nihil, ait, in hoc conceptu, nihil in partu impurum fuit, nihil

illicitum, nihil purgandum, nimirum cum proles ista fons puritatis sit, et purgationem venerit facere delictorum. Quid in me legalis purificet observatio, que purissima facta sum ipso partu immaculato? Vere, o beata Virgo, vere non habes causam, nec tibi opus est purificatione; sed numquid filio tuo opus erat circumcisio? esto inter mulieres tanquam una earum: nam et filius tuus sic est in numero puerorum. »

Tropologie: purificatio animæ est penitentia, quam B. Virgo subivit non pro peccatis suis, utpote que nulla habebat, sed pro alienis, æque ac Christus. Sacramentum tamen penitentiae non suscepit, quia propria peccata que confitenda sunt, non habuit. Vids S. Chrysostomum, Tertullianum, S. Augustinum, S. Ambrosium, lib. *De Penitentia*.

UT SISTERENT EUM (tanquam masculinum primogenitum, juxta legem *Exod. xiii, 12*) DOMINO. — Syrus, *coram Domino*. Quare B. Virgo Christum manibus tenens, flectens genua, eum summa reverentia et devotione obtulit Deo, dicens: En, Pater æternè, hic est Filius tuus, quem pro salute hominum ex me carnem sumere voluisti: ego tibi eum reddo, et in solidum offero, ut de eo æque ac de me facias quod placuerit, ac per eum redimas mundum. Hæc dicens obtulit sacerdoti, quasi vicario Dei, a quo deinde quinque siculis eundem redemit, ut prescribat *lex*.

23. SICUT SCRIPTUM EST IN LEGE DOMINI (*Exod. xiii, 12*): QUIA OMNE MASCULINUM ADAPERIENS VULVAM, SANCTUM DOMINO VOCABITUR. — Id est, Deo quasi res dicata et sancta offerretur et consecrabitur. Nonnulli Patres, ut *Tertullianus, De Carne Christi*, cap. xxiii; Origenes, Ambrosius, Euthymius (qui ait: « Solus Christus nondum apertam matris vulvam supernaturaliter aperuit, id est pertransiit, et clausam naturaliter servavit ») dicunt hæc legem soli Christo convenire: solum enim Christum aperuisse matricem matris; non quod velint B. Virginem proprie matricem in partu aperuisse, ac per consequens virginem non mansisse, uti eos interpretatur impurus Calvinus: sed quod Christus solus uterum clausum penetravit, ac penetrando quasi aperuerit, id est ita egressus sit, perinde ac si eum aperuisset (est enim in hac phrasi metalepsis), cum alie matres tam in conceptione, quam in partu proprie uterum aperiant.

Verum omnes cæteri Patres clare dicunt Christum, clauso matris utero, conceptum et natum esse. Quare si « adaperiens vulvam » sic explicant, *q. d.* Omnis masculus, qui naturali more nascendo vulvam matris aperiendo in lucem egreditur, quique principium est generationis maternæ, hic « sanctus Domino vocetur, » id est Domino dicetur et consecratur. Hinc sequitur, quod Christus hæc lege non continebatur, tum quia ipse subsistebat in persona Verbi, que nullis ligatur legibus; tum quia ipse non aperuit vul-

Adaperiens vulvam quædam

vam matris, sed ea clausa exivit. Ita Cyrillus, hom. *De cursu Domini*, et Hormisdas Papa, *epist. 1*, cap. iii; Beda et alii.

Minus ergo recte Rupertus, Abulensis, Jansenius et Maldonatus, per « aperiens vulvam, » non aliud putant significari, quam « primogenitum, » ideoque Christum hisce verbis legis fuisse comprehensum: sed a lege exceptum alio titulo, scilicet quod esset Deus et Dei Filius. Vide dicta *Exod. xiii, 12*, ubi fuse hæc legem et litteraliter et tropologie exposui, atque inter alia dixi, primogenitum cujusque esse cor ejusque amorem, ac primas cogitationes et intentiones: hoc ergo, et hæc a quolibet devote et integre offerendas esse Deo. Denique audi S. Bernardum, serm. *De Purificatione*: « Oblatio ista, fratres, satis delicata videtur, ubi tantum sisiliter Domino, redimitur avibus, et illico reportatur. Veniet, quando non in templo offeretur, nec inter brachia Simeonis, sed extra civitatem inter brachia crucis. Veniet, quando non redimetur alieno, sed alios redimet sanguine proprio, quia redemptionem eum misit Deus Pater populo suo. Illud erit sacrificium vesperinum, istud est matutinum: istud quidem juvenudis, sed illud plenius. »

24. ET UT DARENT HOSTIAM (pro purgatione matris, non pueri, ut dixi vers. 23) SECUNDUM QUOD DICTUM EST IN LEGE DOMINI, PAR TURTURUM AUT VES (num in holocaustum, alterum pro peccato) FELLIS COLUMBARUM. — eo quod pauperes essent. Nam divites insuper dare debebant agnum in holocaustum. Licet enim tres reges magnam vim auri Christo obtulissent, tamen B. Virgo paupertatis studiosa, ut ostenderet se spernere omnia terrena, ex illis pauca duntaxat quasi libando accepit, que brevi consumpsit, ait Abulensis, in cap. ii *Matth. Quæst. XLVII*; aut, si plura accepit, ea in pauperes distribuit, ait S. Bonaventura et Dionysius. Denique quia statu et conditione erat pauper, inter pauperes censeri voluit et pauperum munus offerre. Vide dicta tam quoad litteram quam quoad mores, *Levit. xii, 6*.

Nota: Purificationis B. Virginis (cujus memoriam quotannis celebrat Ecclesia die 2 februarii, idque ad abolenda Lupercalia, que eodem die Romæ turpiter celebrabantur, ait Baronius) hic fuit ordo et ritus: *Primo*, puerpera veniebat in atrium immundorum, ibique consistebat: nec enim atrium mundorum ingredi poterat, utpote immunda ante purificationem.

Secundo, offerebat turturum, vel pullum columbæ pro peccato; verisimile est eam quoque aspersam fuisse aqua cinerea vitulæ rufæ; illa enim erat quasi aqua lustralis in omni purificatione.

Tertio, offerebat infantem Deo eumque redimebat.

Quarto, peractis omnibus, in gratiarum actionem offerebat Deo agnum, vel turturum aut pullum columbæ in holocaustum. Hæc duo ultima

fiebant a puerpera (utpote jam purificata) existente in atrio mundorum. Ibi enim offerebat infanctem ad ostium tabernaculi, ibique eminus spectabat holocaustum suum, quod offerebatur in atrio sacerdotum. Nam inter atrium sacerdotum et laicorum intererat murus, sive septum altum tres pedes, ita ut later ex sue atria spectare possent victimas, et alii que fiebant in atrio sacerdotum.

Tropologie: turturus et columbæ, quas puerpera pro peccato, id est immunditia sive irregularitate legali, offerebat, significabant gemitum et compunctionem penitentis, quo expiantur peccata, præsertim accedente Sacramento. Porro B. Virgo, sicut nullum omnino habuit peccatum, sic nullo Sacramento ad illud expiandum indiguit: suscepit tamen sacramentum Baptismi, ut profiteretur religionem Christianam, item Confirmationem, Eucharistiam, forte etiam Extremam Unionem. Ordinis non erat capax, quia femina. Matrimonium inivit cum Joseph, sed illud in lege veteri non erat Sacramentum. Peccata sua nunquam est confessus, nec absolutionem a sacerdote suscepit, quia nulla habuit.

Dices: Poterat B. Virgo metuere ne forte in oratione distractionem aliquam, aut in opere vel cogitatione negligentiam aliquam venialem commisset; ergo poterat illam confiteri: quia ut ait S. Gregorius: « Bonarum mentium est agnoscere culpam, ubi non est culpa. » Respondeo: Hoc verum est in peccatipribus et statu lapsu, non integro et innocentiis, qualis fuit B. Virgo. Quare sicut angeli clare vident omnes suos actus eorumque defectus etiam minimos, ex perspicacitate sui intellectus; ac similiter suos actus vidit Adam in statu innocentie (hoc enim pertinet ad integritatem illius status et ad justitiam originalem): sic pariter suos actus omnes vidit et prævidit B. Virgo, quod scilicet essent purissimi et sanctissimi, sine omni defectu, etiam veniali, ideoque eos quasi peccata confiteri non poterat. Nec tamen idcirco se extollabat, sed magis humillabat, sciens hoc esse donum Dei, non suum meritum. Quare quod Sylvester in *Rosa auræ*, tit. iii, cas. 53, *De Quæst. impertin.*, censet B. Virginem sacramentum penitentiae recepisse, solitamque venialem sub conditione confiteri S. Joanni, plane est rejiciendum: præsertim quia absolutio impendi nequit super materiam incertam, sed ut ejus capax sit penitens, debet aliquod peccatum determinate confiteri, ait Vasquez, *III part.*, disp. 410, cap. vii.

25. ET ECCE HOMO ERAT IN JERUSALEM, QUI NOMEN SIMEON, ET HOMO ISTE JUSTUS ET THORATUS, EXPECTANS CONSOLATIONEM ISRAEL, ET SPIRITUS SANCTUS ERAT IN EO.

SIMEON. — Calvinus vult Simeonem fuisse plebeum et obscure famæ. Verum eum sanctitate et senio fuisse venerabilem, docent scriptura apud Lucam. Multi censent eum fuisse sacerdotem;

Et quæ benedixisse Mariæ et Joseph, vers. 31. Ita Iyranus, Dionysius, Cajetanus, Franciscus Lucas, Toletus hic, ac S. Athanasius, lib. *De Communione essentia Patris et Filii*; S. Cyrillus Hierosolymitanus, orat. *De Occursu Homini*; S. Epiphanius, tract. *De Patribus veteris Testamenti*; et Canisius, lib. IV *De Deipara*, cap. x; licet eum fuisse laicum, non sacerdotem, opinetur Theophylactus, Euthymius, Jansenius et Barradius, ac benedixisse Mariæ, et non ad sacerdotem, sed ut senem.

ET NONO ISTE JUSTUS. — Hinc Galatinus, lib. I *De Arcanis fidei*, cap. III, censet Simeonem huc fuisse discipulum et filium Hillelis, qui, paulo ante nativitatem Christi, Scribarum et Phariseorum fuit auctor, teste S. Hieronymo, in cap. VIII *Isaie*. Sed audi Galatinum: « Simeon, Hillelis filius, quem ob ejus precipuum sanctitatem Talmudistæ Saddæ, id est Justum, cognominant, in quo (ut in *Pirke Avoth*, id est in *Capitalis Patrum* dicitur) academia magna Synagogæ sceptrum defecit, multa de Messia dixit; et tandem cum in ultima senectute a Spiritu Sancto responsum accepisset, non visurum se mortem, nisi Messiam videret, Christum ipsum unius suscipiens, quæ de eo a Spiritu Sancto edoctus docuerat, ipso presente confirmavit; cujus egregia dicta Talmudicis in libris sparsim reperiuntur. » Idem censet Genebrardus, lib. II *Chronologie*, qui addit: « In Simeone spiritum Synagogæ magnæ, qui erat propheticæ minor, communis major, defecisse, auctoritas est Talmudici in tractatu *Pirke Avoth*. R. Moses *Magyar* et Jon tantum discipulum, sed et Hillelis filium fuisse scribit, Gamalielisque, ad cujus pedes legem Paulus didicit, præceptorem, imo vero et patrem. » Hæc Genebrardus. Verum hæc, uti verisimilia apparent, ita incerta sunt: nulli enim fuere « Simeones » sive « Simones » (utrumque enim idem est nomen) justi, uti fuit Simon pontifex, filius Onie, cognomento Justus, quem fusc laudat Ecclesiasticus, cap. I, vers. 1. Adde Hillelis posteros et discipulos, puta Scribas et Phariseos, fuisse summe contrarios Christo (1).

THORATUS. — Græce, *ἁγιός*, id est religiosus, qui timet et reveretur Deum, cavetque studiosè ne eum offendat.

EXPECTANS CONSOLATIONEM ISRAEL. — Id est expectans adventum Messiasive Christi, qui consolaturus et liberaturus erat Israel, id est populum fidelem a Satana, Herode, Romanis, Scribis et Phariseis oppressum; quia communis boni avidus, « populi magis gratiam quam suam requirebat, » ait S. Ambrosius. Sciebat enim Simeon ex translato a Juda scepro ad Herodem, juxta oraculum Jacob, *Gen. XLIX, 10*, et ex completis septuaginta, *Daniel, cap. IX*, hebdomadis, aut usque

(1) Favet tamen Patritius eorum opinioni, juxta quos Simeon in fuisse creditur qui synedrio præfuit post Hillelem patrem, filiumque habuit Gamalielium, Pauli apostoli præceptorem; nec repugnat temporum ratio. Vid. Patritium, op. cit. dissert. XLV.

prophetis, Christi adventum instare, ut se videt, id est fideles ab omnibus malis eriperet, puta tam a peccatis, quam a miseris omnibus, partim in hac vita, partim in futura. Christus ergo est fidelium consolatio, quia extra Christum nulla salutis est spes, sed mera desperatio et desolatio. Hinc Isaïas Christi adventum promittens, cap. XL, vers. 1: « Consolamini, ait, consolamini, popule meus, dicit Deus vester: loquimini ad cor Jerusalem. » Et cap. LII, 3: « Consolabitur Dominus Sion. » Et cap. LXI, 1: « Spiritus Domini super me, etc., ut consolaretur carnes lugentes. » Et Paulus, II *Cor. I, 3*: « Scit, ait, abundant passionem Christi in nobis, ita et per Christum abundat consolatio nostra. » Tempore Christi enim erat afflictissimus tam reipublicæ quam Ecclesiæ Israël status. Respublica enim eorum suis carens principibus, erat sub jugo Herodis et Romanorum infidelium; Ecclesia vero sub jugo impiorum pontificum, Scribarum et Phariseorum, qui quales fuerint, quantumque populum oppresserint, et in quantos errores et vitia abduxerint, docet Christus toto cap. XIII, 3, *Matth.* Ad utriusque ergo liberationem, vel consolationem per Messiam faciendam expectant Simeon cæterique pii Israelitæ.

ET SPIRITUS SANCTUS ERAT IN EO. — « Spiritus Sanctus, » tum sanctificans, tum propheticus, ut patet ex sequent. Ubi nota: In Scriptura dicitur Spiritus Sanctus advenire, vel esse in aliquo, non tantum per gratiam gratum facientem, sed etiam per gratiam gratis datam, v. g. per prophetiam, uti hic dicitur fuisse in Simeone. Sic, cap. I, 35, dicitur Spiritus Sanctus superventurus in B. Virginem, ut concipiat filium, fiatque mater Dei, quæ est gratia gratis data. Et vers. 41, Elisabeth dicitur repleta Spiritu Sancto, cum cepit prophetare.

IN EO. — Græce *ἐν αὐτῷ*, id est super eum, q. d. Spiritus Sanctus in eum delapsus ejus animam occupabat, ut homo non tam terrenus quam cælestis, et divinus esse videretur. Uque ad hoc, ut ejus testimonium de Christo foret irrefragabile et omni exceptione majus.

Cœcum fuisse Simeonem, et ad Christi contactum visum recuperasse, tradit Celsus, *De Incredulitate Judæorum*, apud Vigilium, qui inter opes Cypriani circumfertur. Verum tantum miraculum et tam huic loco opportunum non siluisset Lucas.

26. ET RESPONSUM (oraculum et promissum divinum: hoc enim est Græce *ὑποσχεσις*; unde Arabicus, *Et revelatum ei fuerat*) ACCIPERAT A SPIRITU SANCTO (per internam inspirationem) NON VISURUM (expecturum) SE MORTEM, NISI PRIUS VIDERET CHRISTUM DOMINI, — id est Messiam unctum unctione Spiritus Sancti et gratie plenitudine, *Isaïæ XI, 2*. Quare Simeoni hic privilegium extimium et rarum a Deo concessum est, scilicet ut ante mortem videret Christum natum. Quia in re

Abrahamum, Isaac, Jacob, Mosem omnesque Patriarchas et Prophetas superavit, « qui, ut ait apostolus, juxta fidem defuncti sunt, non acceptis reprimitionibus (de Christo Christianique gratiis et beneficiis), sed a longe eas aspicientes ac salutantes, *Hebr. XI, 13*. Hinc liquet Simeonem singularis fuisse sanctitatis sanctique desiderii et zelus, quæ assidue suspirabat orabatque pro adventu Messie, ideoque eum videre meruit.

27. ET VENIT IN SPIRITU (instinctu Spiritus Sancti, motus et incitatus a spiritu Sancto, ait Euthymius et Theophylactus) IN TEMPLUM. — Idem autem spiritus qui eum incitavit, eidem signum dedit, quo Christum inter tot pueros qui offerbantur in templo, agnosceret; aut potius illum eidem ostendit, interiori illi suggerens dicensque: Ecce hic est Christus, quem tibi ante mortem videndum promisi. Timotheus, presbyter Hierosolymitanus, orat. *De Simeone*, putat vidisse illum Deiparam divino circumdatam lumine inter feminas reliquas, atque ex hoc indicio Messiam matrem esse intellexisse. Carthusianus pariter: « Forsitan, inquit, vidit divinum quemdam splendorem in vultu pueri. »

Hinc discit Deum Sanctorum mentem et gressum dirigere, ut occurrat eis res bona a Deo eis prædestinata, uti et Simeoni occurrit Christus. Quare assidue nobis præsertim ingressuris iter, pro hac directione orandum est, ut per eam a malis occursibus preserveremur et bonis perfruarum, ac dicendum cum Psalle: « Vias tuas, Domine, demonstra mihi, et semitas tuas edoce me; » et: « Gressus meos dirige secundum eloquium tuum, » *Ps. CXVIII*.

In vita S. Ephrem legitimus eum, cum civitatem ingrederetur, orasse Deum ut aliquid bonæ edificationis sibi occurreret; et ecce occurrit ci meretrix, quæ eum fixe eum intueretur, ideoque ab eo severe rogaretur cur id faceret invencunde, responsum ei ea accepit: « Femina virum quasi sui originem (Eva enim formata est ex costa Adæ) intueatur; vir vero terram, ex qua plasmatus est, inspicat. » Sensit vir Dei se jure tangi, ac compunctus Deo gratias egit, quod a meretrice tam pium salutis monitum accepisset.

ET CUM INDERENT (in templum) PUERUM JESUM PARENTES EJUS (Maria et Joseph), UT FACERENT SECUNDUM CONSUETUDINEM LEGIS PRO EO. — Græce, *καὶ ἐν τῷ ναοῦ ἑστῆς*, id est et cum induissent; pendet enim hæc sententia a vers. seq. Unde Vatablus vertit: « Cum autem inferrent parentes puerum Jesum, etc., ipse quoque accepit eum in ulnas suas. »

28. ET IPSE ACCIPIT EUM IN ULNAS SUAS (inter brachia sua amplexans, et ad sinum pectusque suum ardentissime et suavissime applicans), ET BENEDIXIT (laudavit et glorificavit) DEUM, ET DIXIT. — Olor, sive cygnus candidus, jam jam moriturus suavissime canit: ita Simeon canitie sancta can-

didus, jam moriturus cygneum et suavissimum edidit hic canticum. Audi Martialem:

Dulcia defecta modulatur carmina lingua,
Cantator cygnus funeris ipse sui.

Sic sapientum postrema dicta et scripta maxima mellita sunt; scilicet per ætatem maturescente eloquentia. Addit Gloero, *Truscul. I*: « Cygni, ait, non sine causa Apollini dicati sunt, quod ab eo divinationem habere videantur, quæ prævidentes quid in morte boni sit, cum cantu et voluptate moriantur. » Ita prorsus Simeon divinat hic felicitatem sibi post instantem mortem per Christum obventuram.

29. NUNC DIMITTIS SERVUM TUUM, DOMINE, SECUNDUM VERBUM TUUM (promissum tuum, ait Theophylactus, quo mihi promissisti producere vitam usque dum viderem Christum: jam eum vidi, ergo abeam et moriar) IN PACE. — « Dimittis, » Græce *ἀποδίδω*, id est dissolves, ut a corpore hoc velut e carcere et vinculis, quibus alligatus sum, abeam in libertatem, pacem et quietem, quæ gaudent patres in limbo, *q. d. O Domine, jam animus meus omni re, quam videre cupiebat, satiatus est. Vidi enim Christum, quem unice amplecti desiderabam. Nihil amplius in hoc mundo exopto - quare libens letusque moriar, vel potius dissolvat vinculis corporis, ut ad pacem et quietem in limbum patrum pergam. Sic in pace mori optabat Tobias, cap. III, 6, et Abraham, *Genes. XV, 15*. « Pax » enim Hebræis non solum tranquillitatem et quietem, sed omne bonum et felicitatem significat.*

Quocirca Euthymius per « pacem » hic accipit, primo, pacem cogitationum, inter spem et metum de videndo Christo fluctuantium; secundo, pacem intrepidæ animi, nec mortem expavescentis; tertio, gaudii; quarto, alii per « pacem » accipiunt spei consecutionem, *q. d. Hactenus speravi et sollicitus fui ut viderem Christum: jam eo viso pacem consecutus et sollicitudine liberatus, mori exopto. Ita Theophylactus: « Priusquam vidissem Dominum, inquit, nos, pacata enim mente, expectans eum, et semper sollicitus quando veniat: nunc autem ipso viso, et pacem consecutus, et sollicitudine liberatus (ut sic dicam) absolvo. » Quinto, « pacem, » id est securitatem a mundi periculis, quam præstat more. Ita S. Cyprianus, tract. *De Mortalitate*, cap. I: « Lætus de morte proxima, jam de vicina accessione securus, inquit, accepit in manus puerum, et benedicens Deum exclamavit, et dixit: Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace: quoniam viderunt oculi mei salutem tuam. Probas scilicet atque contentans tunc esse servus Dei pacem, tunc liberam, tunc tranquillam quietem, quando de istis mundi turbinibus extracti, sedis et securitatis æternæ portum petimus, quando expuncta hæc morte ad immortalitatem venimus. Illa est enim nostra pars, illa fida tranquillitas, illa stabiis et*

Hic dicitur
quid dicitur.

S. E.
phrem
dicitur
a
meretrice.

Ver. 28.

Simeon
cygnus.

Par. quæ
supra S.
mortalis

firma et perpetua securitas. » Hinc videtur quod Simeon voti sui factus sit compos, ac paulo post mortuus: quare pergens ad limbum, primus Adæ, Abraham, Moysi, Davidi, Isaiæ, cæterisque patribus ad Christum suspirantibus, lætissimum de eo nato visoque nuntium attulit, itaque mirifico omnes gaudio cumulavit.

Tropologie Origenes: Simeon, ait, optat mori in pace, id est in gratia et amicitia cum Deo, in qua justus moritur.

Symbologie: S. Augustinus, serm. 20 De Temp.: Nunc, ait, Domine, dimitte me in pace, quia video pacem, puta Christum, qui pacificabit cælum cum terra, Deum et angelos cum hominibus, et homines cum seipsis.

Porro, Simeon sui voti a Deo factus est compos: nam paulo post in pace conquievit. Hinc S. Epiphanius, lib. De Prophetarum vita et interitu, cap. XXIV, S. Simeonem inter Prophetas reponit, atque: « Vita functus est Simeon iste quidem pluribus annis obitus, pene confectus; nec tamen a sacerdotibus postremum honorem consecutus, humatus est. » Cur autem id accidit, nullam affert causam; sed ea putatur, quod palam Christi adventum annuntians, in se sacerdotum cæterorum invidiam et odium concitavit.

Tropologie: Ecclesia quotidie in Completorio sub vesperam, hunc Simeonis hymnum decantat duabus de causis. Prior est, ut fideles, ac præsertim sacerdotes ecclesiasticos, moneat cogitare de morte, itaque vivere ac si vespere essent morturi. Posterior, ut moneat eosdem induere desiderium Simeonis, scilicet transire ex hac vanitate et vite hujus ærurnis ad veram beatamque vitam in cælis, ut quotidie hunc hymnum recitantes postulemus a Deo dimitti, dicamusque cum Paulo: « Cupio dissolvi et esse cum Christo, » *Philipp. i.* « Vide justum, ait S. Ambrosius, velut corpore carcere molis inclusum, velle dissolvi, ut incipiat esse cum Christo. Sed qui vult dimitti, veniat in templum, veniat in Jerusalem, expectet Christum Domini, accipiat in manibus Verbum Dei, complectatur operibus velut quibusdam fidei sue brachiis. Tunc dimittetur, ut non videat mortem, quia viderit vitam. »

Ita S. Maria Ægyptiaca sub mortem, a S. Zozimo Eucharistiam (quam per 40 annos, quibus vixerat in deserto, non susceperat) percipiens, præ devotione lacrymans et jubilans cecinit: « Nunc dimittis, Domine, servam tuam, secundum verbum tuum, in pace, » ac illico animam Creatori reddidit, ut habet ejus Vita. Idem fecit S. Magdalena multique alii. Quare quoties communicamus, cum eis dicamus: « Nunc dimittis, Domine, servum tuum in pace, quia viderunt oculi mei, » imo fauces meæ gustarunt, ac stomachus meus suscepit, salutare tuum.

30. QUIA VIDERUNT OCLI MEI (quia diu desideratum nunc et carnis et cordis oculis contempseram, ait Beda) SALUTARE TUUM. — Græce *ὄρασαντες*, quod

Septuaginta reddere solent pro Hebr. *רָאוּ* *reecua*, id est *salus*: salus autem metonymice Salvatore significat. Per « salutare » ergo intelligit Salvatorem Christum, quem præci Patres desideraverunt videre, ad solus Simeon vidit, contrectavit et amplexus est. Audi eorum desideria: Jacobi: « Salutare tuum (est Salvatorem Christum, ex Juda et posteris meis nasciturum) expectabo, Domine, » *Genes. XLIX, 18.* Davidis: « Defecit in salutare tuum anima mea. Oculi mei defecerunt in salutare tuum. Expectabam salutare tuum, Domine. Concupivi salutare tuum, Domine, » *Psal. CXVIII, 81, 123, 166, 174.* « Redde mihi lætiam salutaris tui, » *Psal. L, 44.* « Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam, et salutare tuum da nobis, » *Psal. LXXXIV, 8.* Ita S. Basilius in *Psal. LXI*; S. Augustinus lib. *I Contra advers. Legis et Proph.*, cap. XI; Beda, *Theophylactus* et alii.

31. QUOD PARASTI ANTE FACIEM (ante oculos, in conspectu) OMNIUM POPULORUM. — Ut omnes omnium gentium populi ex Salvatore Christo salutem hauriant, q. d. Deus non abscondit Christum in angulo Judææ, sed eum omnibus proposuit, et mox per Apostolos toto orbe deprecabit, ut quicumque ejus fidem et legem amplecti voluerint, ab eo salventur.

32. LUMEN AD REVELATIONEM GENTIUM, ET GLORIAM PLEBIS TUE ISRAEL. — Est appositio, q. d. « Salutare tuum, » id est Salvatorem Christum dedisti et parasti hoc fine, ut ipse sit lumen ad revelationem, id est illuminationem gentium, quod scilicet Gentes verum Deum ignorantes ejus cognitione, fide et cultu illuminet; idemque ipse sit gloria, honor et decus Israelis, id est populi judaici. Arabicus: *Lumen quod apparuit gentibus*; *Theophylactus: Lumen ad illustrationem gentium obtenebratarum*; *Euthymius: Lumen quod gentibus errore cæcis visum restituit; revelationem enim vocat visus restitutionem.* Sic dicitur, *Psal. CXVIII, 18:* « Revela, » id est illumina, « oculos meos. » Qui enim cæcus est, vel sedet in tenebris, habet quasi velum ante oculos, quod per lumen revelatur et auferitur, ut videre possit. Sic velum idololatriæ, errorum et vitiorum, quod Gentes excæcabat, revelavit et abstulit Christus, docens eas veram veri Dei fidem et cultum, per quem salventur. Ipse ergo est lux mundi, *Joan. VIII, 12.* Alludit ad oraculum Isaiæ, qui ante 700 annos idipsum vaticinatus erat, cap. *XLII, 26*, dicens: « Bedi te (o Christo) in fœdus populi, in lucem Gentium, ut aperires oculos cæcorum et educeres de conclusione vincinum, de domo carceris sedentes in tenebris, » etc. Rursum, cap. *XLIX, 6:* « Ecce dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terræ, » etc. Denique cap. *LX, 3:* « Ambulabunt Gentes in lumine tuo. » Hac de causa in Missa, præsertim in festo Purificationis, candelas benedicimus, accendimus et gestamus: *Primo*, ut profiteamur Christum esse lumen ad

revelationem gentium. *Secundo*, precamur, ut ipse nobis suam lucem gratie in hac vita, et lætitiæ et gloriæ in altera vita communicet; qua de causa moxibundis hæc candelæ accense in manus dantur. Vide Amalarium, Durandum et cæteros, qui de Officiis Ecclesiasticis scripserunt.

Et GLORIAM PLEBIS TUE ISRAEL. — q. d. Christus sicut est lux Gentium cæcorum, sic est et gloria Israelis, id est Judæorum. Vice versa fuit Christus gloria quoque Gentium, et lux Israelis, quia Gentibus magnum decus, Israelitis magnam rerum divinarum cognitionem attulit: tamen Gentibus dicitur potius lucem attulisse, quia hæc erant in tenebris infidelitatis; gloriam vero Israelitis fidelibus. Idque *primo*, quia ex eorum gente, utpote patribus eorum a Deo promissus, carnem assumpsit; hic enim est magnus honor, de quo gloriarī possunt Judæi, quod scilicet Christus sit eorum contribulis, consanguineus, adeoque Judæus. *Secundo*, quia Christus in Judæa vixit et mortuus est; vixit autem cum magna doctrinæ, sanctitatis et miraculorum gloria. *Tertio*, quia in Judæa primo Ecclesiam suam fundavit: primi enim credentes fuere Judæi, qui deinde Gentes sibi aggregarunt. *Quarto*, quia in Judæa a morte resurrexit, et gloriose in cælum ascendit, indeque misit Spiritum Sanctum cum dono omnium linguarum. *Quinto*, quia Apostolos omnes elegit ex Judæis, qui omnes Gentes ad Christum converterunt. *Sexto*, quia Judæos in se credentes magnis virtutibus, donis et gratiis cumulavit, eosque eximios Sanctos, Doctores et Martyres effecit. Alludit, imo citat oraculum Isaiæ, qui prædixit, cap. *XLVI, 13*, dicens: « Dabo in Sion salutem, et in Israel gloriam meam. » Et cap. *LX, 1:* « Gloria Domini super te orta est. » Et vers. 2: « Gloria ejus in te videbitur. » Cap. *LXII, 2:* « Videbunt gentes justum tuum, et cuncti reges incolytum tuum; » Hebr. et Septuaginta, *gloriam tuam.*

33. ET ERAT PATER EJUS ET MATER MIRANTES SUPER HIS QUE DICERANTUR DE ILLO. — « Pater, » scilicet Joseph, qui dicitur pater Christi, non tantum quia ejus nutritus, et quia a vulgo putabatur ejus pater, sed etiam quia ipsi in conjugio et conjugæ sua Maria legitime natus erat Christus, atque ob hanc prolem matrimonium hoc Joseph cum B. Virgine conciliatum et ordinatum erat a Deo. Ita S. Augustinus, lib. *II De Consensu Evang.*, cap. 1; Beda, Jansenius et alii. Vide dicta *Malth. 1, 16.*

MIRANTES — Joseph et Maria, quæ licet sciret Christum fore salvatorem Israelis, non tamen sciebant omnia que hic Spiritus Sanctus per Simeonem et Annam de eo vaticinabatur, scilicet quod ipse foret lumen illuminans omnes gentes, quod foret in ruinam et resurrectionem multorum in Israel, quod gladius animam Virginis esset pertransurus, etc., et etiam hæc scivisset, mirabatur tamen eadem a Simeone et Anna per

Spiritum Sanctum tanto ardore et spiritu prædicari et celebrari. Denique rerum et mysteriorum que videbat et audiebat, magnitudo, et consideranti admirationem ciebat. Nam, ut ait Anonymus, in *Catena Græcorum*: « Transcendentium rerum notitia quoties in memoria venerit, toties renovat in mente miraculum. »

34. ET BENEDEXIT ILLIS SIMEON, ET DIXIT AD MARIAM MATREM EJUS: ECCE POSITUS EST HIC IN RUINAM, ET IN RESURRECTIONEM MULTORUM IN ISRAEL; ET IN SIGNUM CUI CONTRADICETUR.

BENEDEXIT. — Bene precatus est. Benedictionis sacerdotalis forma præscribitur, *Num. VI, 24*, eratque hæc: « Benedicat tibi Dominus, et custodiat te, » etc.

Eis, — scilicet parentibus, Josepho et Mariæ, uti præcessit, non puero Christo (licet et hoc velit Jansenius), inquit Maldonatus, Franciscus Lucas et alii: puerum enim, utpote Messiam, Salvatorem et Deum suum venerabatur et adorabat, ac ab eo benedici optabat, non vero eum benedicere audebat, vel præsumebat, quia summe, ut par erat, eum reverebatur.

ET DIXIT AD MARIAM MATREM EJUS, — potius quam ad Joseph, tum quia ipsa sola vera et naturalis erat mater Jesu, Joseph autem: ejus erat pater tantum per denominationem; tum quia Joseph videtur mortuus ante annum 30 Christi, quo hæc contigerunt: quare ad se experta est sensitque sola B. Maria. Illi ergo soli hic Simeon propheticè spiritibus prædixit tam prospera, quam adversa, ipsi è Christo adventura, ut in prosperis non extollatur, nec in adversis cadat animo, sed contra illa per modestiam, contra hæc per patientiam et fortitudinem peccus suum præmunit et obarmet.

ECCE POSITUS EST HIC IN RUINAM (Græce *καταρῶν*, id est *Casum*, ita Arabicus) ET IN RESURRECTIONEM MULTORUM IN ISRAEL. — Alludit ad illud *Isai. VIII, 14:* « Erit vobis (Dominus, puta Christus) in sanctificationem, in lapidem autem offensionis, et in petram scandali duabus domibus Israel, hoc est in laqueum et in ruinam habitantium Jerusalem. » Et cap. *XXVIII, 16:* « Ecce ego mitto in fundamentis Sion lapidem, lapidem probatum, angularem, pretiosum, » etc., quem locum citat urgetque contra Judæos Christo incredulos Paulus, *Rom. IX, 33*; et Petrus, *I Petr. II, 6*, et *Actor. IV, 11*; et Christus ipse, *Malth. XXI, 42*, ubi hæc omnia explicuit. Christus enim a Deo positus et collocatus est in Ecclesia nova, sive Christiana, quasi fundamentum et lapidus angularis, ut illi superedificaret omnes qui in eum crederent, ex eisque domum Ecclesie spiritualem ædificarent: quia hoc ipsum olim promiserat Adæ, Abraham, Mosi, cæterisque Patriarchis et Prophetis. Fecit hoc Deus directe hæc mente et intentione, ut omnes Israelitas, id est Judæos, ad Christi fidem alliceret, itaque in Ecclesiam ejus cooptaret et salvaret; sed prævidebat majorem partem eorum